

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat KURUM tarafından Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzüğü'nün 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak yanıtlanmasını arz ederim.

Murat ÇEPNİ

İzmir Milletvekili

Brezilya Donanması'na ait 1963 yılı yapımı, NAe São Paulo isimli uçak gemisinin, Türk gemi söküm firması SÖK Denizcilik ve Tic. A.Ş. tarafından satın alınıp, Mayıs-Haziran ayları arasında İzmir Aliğa'ya sökülme üzere yola çıktığı, parçalanacak geminin 600 ton asbest içerdiği haberleri basında yer almıştır. Gemi 1963-2000 yıllarında Fransız donanmasına hizmet vermiştir. Fransa ve Brezilya arasında imzalanan anlaşma gereği, geminin AB onaylı geri dönüşüm tesislerinde, güvenli ve çevreye uygun bir şekilde sökülmesi gerekmektedir.

Norveç, Danimarka, Hollanda, Belçika, İngiltere, Polonya, Portekiz, İspanya, Ukrayna, Rusya Federal Cumhuriyeti, Brezilya, Meksika gibi Dünyanın pek çok ülkesinde gemi söküm tesisleri bulunmasına karşın bu ülkelerdeki gemi söküm tesisleri, çevresel ve toplumsal maliyetlerinin yüksekliği nedeniyle çalıştırılmamaktadır. Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Çin Halk Cumhuriyeti ve Türkiye'de İzmir Aliğa'daki tesislerde ise gemi sökümü devam etmektedir. Aliğa'da gemi sökümü 1976 yılından beri yapılmaktadır. 2020 itibarıyla 10 şirket AB standart belgesi almıştır. Gemi sökümünde çevreyi kirleten ve insan sağlığına zarar veren etmenlerin başında asbest, madensel yağlar, ağır metaller, polisiklik aromatik hidrokarbonlar, poliklorlu bifeniller organotin bileşikler, dioksin ve diğerleri gemi sökümün kirleticileri gelmektedir.

Asbest, Asbest lifsi ve kristal yapıya sahip; magnezyum silikat, kalsiyum magnezyum silikat, demir magnezyum silikat ve kompleks sodyum demir silikat bileşimi şeklinde bulunan bir grup mineraldir. Asbest yanmazlık özelliği, yalıtım gücü ve kimyasal olarak nötr olmasından dolayı gemilerin yapımında, makine dairesinin, mürettebat kamaralarının yalıtımında, boruların ve elektrik kablolarının izolasyonunda kullanılmıştır. Şaftlarında, boyalarında, pompa odaları, makina ve kazan dairesinde, tavan yer ve zemin kaplamalarında, yakıt tanklarında, contalarda da asbest bulunmaktadır. İnsan sağlığına, son derece zararlı, kanserojen bir maddedir. Kanser

Araştırmaları Ajansı (IARC), asbesti, kesin kanserojen olarak tanımlamış ve kanserojen maddeler listesinde 1. grupta sınıflandırılmıştır. Ayrıca, akciğer hastalıklarına ve ciltte yaralanmalara da neden olmaktadır. Türkiye’de, 29 Ağustos 2010 tarihinde yayınlanan “Bazı Tehlikeli Maddelerin, Müstahzarların ve Eşyaların Üretimine, Piyasaya Arzına ve Kullanımına İlişkin Kısıtlamalar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile kansere neden olan asbestin üretimi, kullanımı ve asbest içeren eşyaların piyasaya sunulmasını yasaklanmıştır. Aliğa gemi söküm alanında, 1991 yılında Alman araştırmacıların yaptıkları hava örneği analizleri sonucunda tesislerin her yerinde havanın asbest lifleriyle kirlenmiş olduğunu ortaya çıkmıştır. Greenpeace’in 2001 yılında yaptığı araştırma sonucunda da asbest içeren malzemelerin gemi söküm tesislerinin her yerinde dağınık olarak bulunduğu açıklanmıştır. Aliğa’da; gemilerden sökülen asbestin diğer tehlikeli atıklarla birlikte denize ve Harmandalı Çöp Döküm alanına döküldüğü, İzmir’de kurulu fren ve debriyaj imalâthanelerine verildiği iddia edilmektedir. Gemi söküm şirketlerinin çıkardıkları asbestleri Manisa’daki bertaraf tesisine gönderme zorunluluğu bulunmaktadır. Sadece bir kısım asbestli atık yollanmakta, yüzlerce ton asbest doğaya bırakılmaktadır.

Dünyanın birçok ülkesinde asbest kullanımına son verilmiştir. Almanya’da asbest dışalım ve kullanımı sıfırlanmıştır. Asbestli gemilerin söküm işi çevresel felaketlere ve halk sağlığında ciddi sorunlara neden olduğundan; Greenpeace, demokratik kitle ve çevre örgütleri; 1993 yılında The SS United States adlı asbestli geminin, 2002 yılında Fransa’dan gelen Sea Beirut isimli asbestli geminin, 2003 yılında binlerce ton asbest ve tehlikeli madde içeren Fransız uçak gemisi Clemenceau’nun ve İspanya’dan gelen Novoçerkask adlı geminin Aliğa tesislerinde sökülmemesi için büyük mücadeleler vermiştir.

1992 yılında yürürlüğe giren Tehlikeli Atıkların Sınırlar Ötesi Taşınması ve Bertaraf Edilmesinin Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi’ne Türkiye 1994 yılında taraf olmuştur. Sözleşmenin amacı, tehlikeli ve diğer atıkların sınırlar ötesi taşınması, bertaraf edilmesi ve geri dönüşümünden doğabilecek tehlikeleri ortadan kaldırmaktır. Asbestin ve tehlikeli maddelerin insan sağlığı ve çevrede yol açtığı tehlikeleri göz önüne alınarak, Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar, yasalar ve Anayasa gereği, halkın sağlıklı ve dengeli çevrede yaşama hakkının koruması Devletin önceliği olmalıdır.

Bu bağlamda;

1- 600 ton asbest içerdiği iddia edilen NAe São Paulo isimli geminin Aliğa’da söküm işinin yapılacağı Bakanlığınızın bilgisi dahilinde midir?

2-600 ton asbestin Aliğa'da neden olacağı çevresel etkiler dikkate alınmış mıdır? Bu konuda sivil toplum örgütlerinin görüşleri dikkate alınmakta mıdır?

3- Söküm işinin uluslararası standartlara uygun ve çevre açısından gerekli tedbirlerin alınarak yapılması için ne gibi çalışmalar yapılmaktadır? Bu konuda Bakanlığınızın denetimi ve yaptırımı olacak mıdır? Bakanlığınız söküm yapan firmaların denetimini yasa ve yönetmeliklere uygun yapmakta mıdır?

4- Söküm işinde asbest maddesi ne şekilde, kimler tarafından bertaraf edilecektir?

5-Aliğa'da asbestin yok edilmesi, çevreye ve insan sağlığına verdiği zararların tespit edilip, engellenmesi konusunda Bakanlığınızın ne gibi çalışmaları vardır?

6- Halk sağlığı ve çevrenin korunması için asbest içeren gemilerin Türkiye sınırlarında söküm işine son verilmesi için Hükümetinizin bir çalışması olacak mıdır?

7- Son beş yıl içerisinde Aliğa tesislerinde kaç gemi söküm işi yapılmıştır? Söküm işi yapılan gemilerin kaçında asbest tespit edilmiştir? Ne kadar asbest Manisa'daki bertaraf tesisine gönderilmiştir?

8- Aliğa'da gemi söküm tesislerinin çevreye yol açtığı felaketler ve neden olduğu sağlık sorunlarının tespiti için Hükümetiniz bir araştırma yapmış mıdır? Bu konuda demokratik kitle örgütleri ile iş birliği yapılmış mıdır?

9- Aliğa Sanayi bölgesinde koç ton tehlikeli atık mevcuttur? Aliğa'nın hava kirliliği hangi sıklıkla, ne şekilde ölçülmektedir?